

Structura imaginarului in operele scrise de Mihai Eminescu - a cincea parte

Dar mitologia nihilismului se regaseste si in alte scrieri eminesciene (nu doar in acelea de tematica filosofica sau de reflectie teoretica abstracta). Nihilismul, ca produs al filosofiei transcendente, implica nu numai disolutia realului in fantasmele subiectivitatii (onirice), dar vizeaza si viata morala si insasi existenta lui Dumnezeu. "E apus de zeitate si-asfintire de idei" - spune intr-un loc poetul. Expresia deplina a nihilismului eminescian este poemul Rugaciunea unui dac, poem care a dat nastere la multe controverse si nedumeriri (ca si Melancolie).

Daca in Scrisoarea I mitul genezei isi are complementul in ideea mortii cosmice, de asta data invocatia cosmogonica se conjuga cu dorinta paradoxala de neantizare a eului propriu. De n-am sti ca poetul e mereu dispus la voluptatea durerii si a stingerii in neant, am zice ca savarseste aici un act singular de hybris intim (al negatiei de sine). Exceptional este comentariul lui E.M. Cioran, care vede in insolita poema o "apoteoza negativa", ce nu putea sa aiba sens "decat daca izvora dintr-o vitalitate intacta, dintr-o plenitudine razvratita impotriva ei insesi". Ideea e ca suferinta nu se poate izbavi decat printr-o suferinta si mai mare. "Ca Eminescu a inteles totul chiar de la inceput, dovada sta tocmai ruga lui, cea mai clarvazatoare, mai nemiloasa, din cate au fost vreodata scrise" - conchide Cioran. Acelasi spectacol al propriei agonii, dar in accente si mai dramatice, se prelungeste in Oda (in metru antic).

Cum rezulta insa si din comentariul lui Cioran, nihilismul poetului nu e dus pana la ultimele consecinte. Radicalitatea negatiei e contracarata de extaza ei, adica de plinatatea si armonia formala a versurilor. In general, discursul poetic, precum si imaginarul, in varietatea sa debordanta, nu sunt afectate de impulsurile destructive ale eului. Acestea raman undeva intr-o zona a combustiunilor si germinatiilor latente. De asemenea, vizionarismul si perspectiva totalitatii se pastreaza intacte. Valoarea negativa a existentei ca esec se converteste in creatii pline de sens. "Metafora infernala", de care vorbea I. Negoitescu, e mai expresiva si mai consistenta poetic decat visarile "dulci si senine" din unele texte. Poetul e un spirit demiurgic si are capacitatea de a transforma tot ce atinge (viziunile cele mai prapastioase si deconcertante uneori) intr-un lirism pur al esentelor.